

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-438-5-83>

ФІНАНСОВО-ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ СИСТЕМ

Погіршення стану довкілля та екологічні проблеми змушують світову спільноту звернути увагу на необхідність розробки економічних інструментів для реалізації екологічної політики, оскільки охорона природи є ключовим чинником економічної стабільності країни. В рамках міжнародних екологічних угод Україна приєдналась до групи країн, які активно розвивають «зелену» економіку, щоб сприяти досягнення високого рівня добробуту населення з урахуванням екологічних обмежень [1].

Для переходу до «зеленої» економіки та «зелених» фінансів Україна повинна здійснити повну перебудову фінансової системи, щоб мобілізувати необхідні фінансові ресурси. Вдале визначення поняття «зелені фінанси» надає М. Карлін, який розглядає їх як систему фінансових відносин, суб'єктів і заходів, що сприяють сталому розвитку та слугують інструментом регулювання природокористування на всіх рівнях [3].

Таким чином, поняття «зелені фінанси» включає широкий спектр фінансових відносин, інструментів та заходів, орієнтованих на екологічно чисті технології, проекти для підприємств різних форм власності. Основними джерелами фінансування природоохоронних заходів є державні та місцеві бюджети, екологічні і страхові фонди всіх рівнів, кошти підприємств та міжнародні фінансові організації [3].

Україна активно розширює співпрацю з міжнародними фінансовими інституціями групи Світового банку, такими як IFC, EBRD, EIB, World Bank, а також з американською Корпорацією закордонних приватних інвестицій (ОПІС) та Китайським банком розвитку (CDB) у реалізації «зелених» проектів. Окрім цього, в країні діють проекти та програми міжнародної технічної допомоги, які спрямовані на підвищення енергоефективності та розвиток зеленої енергетики [3].

Варто зазначити, що в країнах Європи найпоширенішими є транспортні та енергетичні податки. Зокрема, енергетичні податки

становлять 72% від загальної суми екологічних податків у ЄС, тоді як транспортні податки займають 23%.

Енергетичні податки охоплюють: акцизи на енергоресурси (бензин, дизельне паливо, рідке паливо, природний газ, вугілля, електроенергія), податки на викиди CO (які є непрямими та додаються до енергетичних податків) та податки на потенційно небезпечні для довкілля виробництва.

Енергетичні податки мають як короткостроковий, так і довгостроковий ефект: вони сприяють зменшенню енергоспоживання та впливають на поведінку економічних агентів на ринку автомобілів, стимулюючи вибір менш енергоємного транспорту, скорочення приватних поїздок тощо [2].

Транспортні податки також сприяють зниженню викидів забруднюючих речовин, хоча їх ефективність є меншою порівняно з енергетичними податками. Сюди входять податки на володіння та використання автотранспорту, податки на транспортні послуги, разові податки на імпорт або продаж транспортних засобів, а також періодичні податки.

Цей вид екологічного оподаткування стимулює оновлення автопарку, заміну транспортних засобів на енергоефективніші, а також використання альтернативних енергоресурсів за допомогою інструментів, таких як податкове навантаження та диференціація ставок податків відповідно до віку і екологічних характеристик транспорту. Податкові пільги на придбання транспортних засобів, що використовують альтернативні джерела енергії, а також пільги на переобладнання під екологічно чисті види палива значно підвищують ефективність такого оподаткування [4].

Ресурсні податки, пов'язані з видобутком або використанням природних ресурсів, також належать до екологічних податків. Однак, об'єкти оподаткування в цій групі обмежені, оскільки вплив видобувної діяльності на довкілля не завжди є очевидним. Сюди також належать плати за ліцензії на полювання, рибальство тощо, оскільки ці види діяльності можуть призводити до виснаження природних ресурсів.

Основна мета екологічного оподаткування полягає у скороченні обсягів викидів у довкілля, а також у мобілізації фінансів до бюджетів різних рівнів з подальшим спрямуванням цих коштів на охорону природи та раціональне використання ресурсів. З економічної точки зору доведено, що оптимальний рівень екологічного оподаткування є важливим стимулом для зменшення забруднення навколишнього середовища.

Література:

1. Булавинець В.М., Екологічне оподаткування як інструмент «зелених» фінансів. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/118.pdf (дата звернення: 11.10.2024).

2. Булавинець В.М., Стасишин О.Р. «Зелені» фінанси – тренд сучасності. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/393111/1/30-34%20%b0%91%83%b0%b2%b8%bd%b5%86%8c.pdf> (дата звернення: 20.10.2024).

3. «Зелені фінанси» в повоєнному відновленні України: організаційнофінансові аспекти. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4403/4105> (дата звернення: 17.10.2024).

4. Рекордну кількість електроавто ввезли в Україну за півроку. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/electrocars-2023-12> (дата звернення: 16.10.2024).